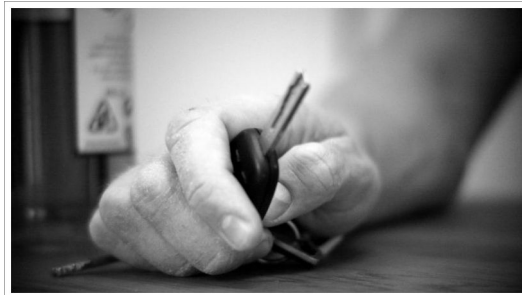

VALOKUVAN TARINA

Valokuva vaihtoehtojen ikkunana

VALOKUVATERAPEUTTINEN LÄHESTYMISTAPA RATTIJUOPUMUSRIKOKSEN KÄSITTELYSSÄ

Valokuvan katsominen tuottaa ihmisessä lähes aina jonkinlaisen reaktion. Useimmiten kuva herättää tunteita, palauttaa mieleen muistoja ja käynnistää ajatusprosesseja, mutta joskus se voi kuitenkin tuntua vaikeasti ymmärrettävältä tai kertakaikkiaan tylsältä. (Weiser 1990, 86, 95.) Valokuva voi toimia sanallisen työskentelyn apuvälineenä (Koffert 2009, 100), jolloin sen avulla saatetaan päivänvaloon asioita, joihin sanat eivät yllä (Halkola 2009a, 13). Kaikki se, minkä ihminen tulee vaistomaisesti huomioineeksi kuvasta, on erottamattomasti yhteydessä siihen, mitä kaikkea hän on juuri tuon kuvan katseluhetkeen mennessä elämässään kokenut (Weiser 2004, 29).

Valokuvaterapiassa käytetään asiakkaalle merkityksellisiä valokuvia, jotka voivat toimia väylänä itsehavainnointiin, ymmärrykseen ja muutokseen (Halkola 2009a, 13). Valokuvaterapeuttinen työ edellyttää aktiivista, kiinnostunutta ja voimavarasuuntautunutta otetta, mikä tarkoittaa asiakkaan kuvakertomusten, havaintojen ja tulkintojen kunnioittamista sekä valmiutta tukea asiakasta löytämään kuvista merkityksiä ja yhteyksiä omaan elämäänsä (Halkola 2009a, 17).

Valokuvien kanssa työskentelyssä merkityksellistä ei ole ainoastaan asiakkaan vastaukset työntekijän kysymyksiin, vaan itseasiassa koko prosessi, jossa avautuu vastausten syitä ja taustoja. Kuvien kanssa työskentely kun usein paljastaa lisätietoa asiakkaasta ikäänkuin keskustelun sivutuotteena. (Weiser 2004, 37.) Lisäksi on usein turvallisempaa puhua kuvassa olevasta henkilöstä kuin suoraan itsestään. Kuvien käyttäminen työskentelyvälineenä voikin käynnistää hyödyllisen tapahtumaketjun: valokuva koskettaa alitajuntaa, mutta asiat pysyvät silti hallittavissa, sillä valokuva auttaa asioiden jäsentelyssä taaten turvallista etäisyyttä ja toimien vertauskuvallisesti visuaalisuuden kautta. (Weiser 2004, 47.)

Symbolisten ja assosiativisten kuvien käyttämisessä tarkoituksena on mahdollistaa tunteiden, ideoiden ja intuition esiinpääsy kuvien katselun avulla, jolloin aikuinenkin voi lähteä kertomaan (lopulta joskus hyvinkin omakohtaisia) tarinoita. (Halkola 2009b, 175.) Symbolisten valokuvien katselu ja niiden joukosta itselle tärkeiden kuvien valitseminen liittyy elämän tarinalliseen ymmärtämiseen, jolloin kuvien avulla voi ilmaista jotain itselle merkityksellistä – jotain sellaista, mikä ei välttämättä ole edes mielen tai kielen avulla tavoitettavissa (Halkola 2009b, 176).

Rattijuopumusrikoksen käsittelyssä voidaan soveltaa esimerkiksi symbolisten ja assosiativisten kuvien katselua sekä kuvaprojektiot-menetelmää. Valokuvaa voidaan tarkastella työvälineenä, jonka käyttöarvo sanalliseen ilmaisuun perustuvassa muutostyöskentelyssä ilmenee kuvan visuaalisuudessa ja konkreettisuudessa. Valokuvaa katsellessa heijastamme siihen aina jotakin itsestämme, tulkitsemme kuvaa omista lähtökohdistamme ja annamme kuvalle näin omat merkityksemme. Kognitiivis-behavioraalisen teoriataustan valossa tuon merkityksen muodostamisen (jota tulkinnaksikin voinee kutsua) taustalla ollee aina omat kokemuksemme, ajatuksemme, arvomme, uskomuksemme ja asenteemme.

Symbolisten ja assosiativisten kuvien katselun, kuvaprojektiot-menetelmän sekä rikosseuraamusalan asiakastyöhön liittyvän rattijuopumusrikosten käsittelyn yhtäläisyyksinä voidaan nähdä: **yhteistyö, kunnioitus, voimavarojen korostaminen, asiakkaan itsetuntemuksen lisääminen, ymmärryksen kautta muutokseen, puhe** sekä **taidon oppiminen** (ts. kyky tuottaa vaihtoehtoja ja valita niistä). Valokuvan tarina -tehtävässä kuvaa katsellaan ja tarkastellaan yhdessä, jolloin kuva toimii keskustelun virittäjänä ja ajatusten herättäjänä. Tehtävässä keskustellaan rikokseen viittaavan valokuvan äärellä ja kuvassa voi nähdä paitsi rattijuopumukseen johtavan tilanteen myös toisin toimimisen mahdollisuuden – taikka molemmat. Kuvista voidaan käydä keskustelua ulkopuolisen tarkkailijan roolissa, mutta halutessaan asiakas voinee löytää kuvasarjan kuvista itsensä. Asiakas itse päättää keskustelun syvyystason ja joka tapauksessa keskustelu käydään neutraalisti, ilman leimaavia arvolatauksia, tilannetta useasta näkökulmasta tarkastellen. Valokuvan tarina -tehtävän ytimessä ovat: **yhteistyö, keskustelu, valikoidut valokuvat välineenä, tarinankerronta, voimavarat** ja **selviytymiskeinot**.

VALOKUVAN TARINA -TEHTÄVÄN OHJEISTUS

OTA MUKAAN TAPAAMISEEN

- Kuvasarjan kuvat (8 kpl)
- Valokuvan tarina -tehtävälomake (x2)
- tyhjä paperi omia muistiinpanojasi varten
- kaksi kynää (yksi itsellesi ja toinen asiakkaalle)
- tulostetut kuvasarjan kuvat pienoiskoossa (erillisessä tiedostossa)
- liimaa (tulostettu kuva liimataan tehtävälomakkeelle)

TAPAAMISEN ALOITTAMINEN

Kerro asiakkaalle, että tässä tapaamisessa tarkoituksena on katsella ja tarkastella valokuvia yhdessä sekä keskustella rattijuopumukseen liittyvistä asioista kuvan kautta. Totea, että teet muistiinpanoja keskustelustanne, jotta voit palata niihin myöhemmin keskustelun kuluessa. Keskustelussa on tärkeä huomioida paitsi vaihtoehtojen olemassaolo myös ns. toisin toimimisen mahdollisuus ja se, onko asiakas itse ollut vastaavassa tilanteessa ja mikä edesauttoi häntä valitsemaan ja toimimaan toisin.

YLEINEN KESKUSTELU KUVASTA

A. Asettele Valokuvan tarina -tehtävän kuvasarja pöydälle. Pyydä asiakasta valitsemaan kuva, joka puhuu hänelle eniten juuri tässä hetkessä. Pyydä asiakasta pitämään valitsemaansa kuvaa kädessään keskustelun ajan ja kerää loput kuvat pois pöydältä. (Tee muistiinpanoja asiakkaan kertomasta: niiltä osin, mitä pidät siinä erityisen merkityksellisenä ja tärkeänä.)

Mikä sai sinut valitsemaan juuri tämän kuvan?

Mikä erityinen asia kuvassa kiinnitti huomiosi?

Mitä muuta sinä näet kuvassa?

Mitä kuvassa on tapahtumassa?

Mitkä kolme asiaa/sanaa tulevat ensimmäisenä mieleen kuvasta?

Mikä nimi kuvaisi parhaiten tätä kuvaa tai sen tunnelmaa?

Mitä muuttaisit kuvassa, jos voisit?

Mitä kuvan henkilö sanoisi sinulle, jos hän voisi puhua?

Mitä sinä haluaisit sanoa kuvan henkilölle?

B. Anna asiakkaalle tehtävälomake, jonka keskelle liimaatte keskustelun aiheena olevan kuvan. Pyydä asiakasta tekemään yhteenvetoa käydystä keskustelusta ja kirjaamaan muutamia avainsanoja sekä tärkeimpiä asioita tehtävälomakkeeseen kuvan ympärille. Anna asiakkaalle aikaa yhteenvedon ja kirjausten tekemiseen, mutta tuo sopivassa kohdassa esille omia poimintojasi asiakkaan puheesta.

Seuraavalla sivulla olevin ohjein voidaan harjoitella vaihtoehtojen tuottamista.

TARINA JA VAIHTOEHDOT

C. Johdata keskustelua vaihtoehtojen olemassaolon ja valintojen merkityksen käsittelemiseksi siten, että asiakas toimii tarinan kertojana kuvan inspiroimana. (Tee muistiinpanoja asiakkaan kertomasta: niiltä osin, mitä pidät siinä erityisen merkityksellisenä ja tärkeänä.)

Millaisten valintojen äärellä kuvan henkilö on?
Mitkä ovat tilanteen vaihtoehdot?
Kuinka lähellä rattijuopumukseen syyllistymistä kuvan henkilö on?
Miten toimien kuvan henkilö voisi vielä välttää rattijuopumukseen syyllistymisen?

D. Keskustelkaa kuvan tilanteen vaihtoehdoista ja pyydä sitten asiakasta kertomaan kuvan tarinaa laajentamalla aikaa ennen kuvan ottamista.

Millaista tarinaa valokuva sinulle kertoo?
Mitä on tapahtunut vuorokautta ennen kuvan ottamista?

E. Kuuntele tarinaa ja tee tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Pysäytä tarina mielestäsi sopivassa kohdassa ja rohkaise asiakasta ideoimaan tilanteessa olevia vaihtoehtoja miettimättä niiden toimivuutta.

Millaisten valintojen äärellä kuvan henkilö on nyt (tässä pysäytetyssä hetkessä)?
Mitkä ovat tilanteen vaihtoehdot?

F. Valitse asiakkaan vaihtoehdoista todennäköisesti rattijuopumukseen johtava vaihtoehto ja pyydä asiakasta jatkamaan tarinaa kyseisestä tilanteesta.

Miten tarina etenee?
Mitä seuraavaksi tapahtuu?

G. Kuuntele tarinaa ja tee tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Pysäytä tarina taas mielestäsi sopivassa kohdassa ja palaa E-kohdan kysymyksiin tiedustellen asiakkaalta tilanteen vaihtoehtoja.

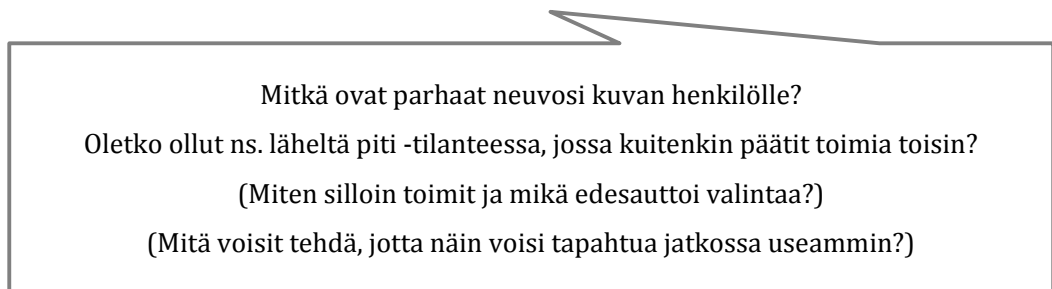
Voitte keskustella valokuvan tarinasta niin kauan kuin on tarpeen.

Seuraavalla sivulla olevin ohjein voidaan pohtia valintojen merkitystä.

ASIAKKAAN PARHAAT NEUVOT KUVAN HENKILÖLLE

H. Tarkasteltuanne valokuvan tarinaa pyydä asiakasta miettimään, miten kuvan henkilön ensisijaisesti kannattaisi toimia, sillä hän ei enää halua päätyä päihtyneenä auton rattiin.

Lopuksi voit henkilökohtaistaa kysymyksiä ja tiedustella asiakkaalta, millaisissa tilanteissa hän on päättänytkin valita toisin. Keskustelkaa erityisesti siitä, miten hän on silloin toiminut ja mikä on edesauttanut valintaa. Pohtikaa myös, miten näin voisi tapahtua jatkossa useammin.

Mitkä ovat parhaat neuvosi kuvan henkilölle?
Oletko ollut ns. läheltä piti -tilanteessa, jossa kuitenkin päätit toimia toisin?
(Miten silloin toimit ja mikä edesauttoi valintaa?)
(Mitä voisit tehdä, jotta näin voisi tapahtua jatkossa useammin?)

I. Anna asiakkaalle tehtävälomake ja pyydä asiakasta tekemään yhteenvetoa käydystä vaihtoehtoihin liittyvästä keskustelusta. Pyydä asiakasta kirjaamaan kuvan ympärille paras tai parhaat neuvonsa, jotka hän haluaa antaa kuvan henkilölle.

Jos aikaa jää, pyydä asiakasta katselemaan kuvasarjaa uudelleen ja valitsemaan toinen valokuva, josta hän haluaa keskustella.

TAPAAMISEN PÄÄTTÄMINEN

Lopeta tapaaminen lyhyeen yhteenvetoon ja anna tehtävälomake asiakkaalle. Pyydä asiakasta laittamaan tehtävälomake talteen, jotta hän voi myöhemmin niin halutessaan palata käytyyn keskusteluun, vaihtoehtoihin sekä valintojen merkitykseen.

VALOKUVAN TARINA

PVM ____ / ____ / ____

LÄHTEET

Halkola, U. 2009a. Mitä valokuvaterapia on? Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Duodecim: Keuruu, 13-21.

Halkola, U. 2009b. Symboliset valokuvat terapeutin apuvälineenä. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Duodecim: Keuruu, 175-187.

Koffert, T. 2009. Valokuva ja kognitiiviset työskentelytavat depressiopotilaiden hoidossa. Teoksessa Halkola, U., Mannermaa, L., Koffert, T. & Koulu, L. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Duodecim: Keuruu, 93-105.

Weiser, J. 2004. PhotoTherapy techniques in counseling and therapy: Using ordinary snapshots and photo-interactions to help clients heal their lives. The Canadian Art Therapy Association Journal, Fall, 17:2, 23-53. [http://www.phototherapy-centre.com/articles/2004\(a\)_CATA_Jnl.pdf](http://www.phototherapy-centre.com/articles/2004(a)_CATA_Jnl.pdf) Viitattu 25.10.2013.

Weiser, J. 1990. "More than meets the eye": Using ordinary snapshots as tools for therapy. In: Laidlaw, T.; Malmo, C.; & Associates (Eds.), Healing voices: Feminist approaches to therapy with women (pp. 83-117). San Francisco: Jossey-Bass. http://www.phototherapy-centre.com/articles/1990_PhTwomen.pdf Viitattu 25.10.2013.